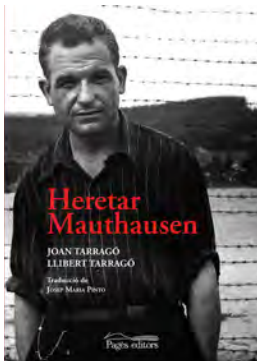

ELS CRÍTICS

assaig
XAVIER PLA

Un llibre escrit a dues mans que apel·la generosament a tota una comunitat. Com transmetre la memòria de l'horror de pares a fills? D'avis a nets? De professors a alumnes? Joan Tarragó, supervivent del camp de Mauthausen, demana al seu fill Llibert que escrigui les seves memòries. Passats els anys, escriu un assaig personal, compromès i apassionat on repassa la vida del seu pare i també la seva, la del «fill de deportat», en què reflexiona sobre la història i la memòria.

La pedra de Mauthausen

Heretar Mauthausen

JOAN TARRAGÓ I LLIBERT TARRAGÓ

Pagès Editors
Lleida, 2022
128 pàgines

És un edifici dels anys seixanta, en una barriada popular de Briève-la-Gaillarde, la capital del Baix Llemosí. Està a punt de ser enderrocat. Al primer pis de l'apartament número 10, porta B, hi queda una pedra. Està posada sobre un veïllador, sota un mirall treballat i cobert de daurats. És una estela de granit. Hi ha gravada una inscripció: “Tarragó, Joan-4355-Mauthausen-23.1.1941/5.5.1945”. Un cognom, un nom, el número de matrícula, el camp, la data d'entrada i la data de sortida. Els germans Llibert i Joan Ramon Tarragó visiten per última vegada la casa on van viure d'adolescents i recuperen la pedra, extreta de la pedrera del camp d'extermini de Mauthausen, amb un tros de filat de punxes electrificat que estava situat davant del forn crematori. El seu pare, Joan Tarragó Balcells (1914-1979), deportat a Mauthausen, l'havia dut del camp en ocasió del vintè aniversari de l'alliberament per les tropes nord-americanes el 5 d'abril de 1945. A l'entrada del pis, també hi quedava encara una rajola de ceràmica pintada amb la llegenda “Aquí hi viu un català”. No és només, doncs, una

pedra, és una roca de solidaritat, té “un paper de memòria i de resposta a l'oblit”.

Als vint anys, el periodista i escriptor Llibert Tarragó, nascut l'any 1947 a l'exili francès, havia rebut un encàrrec incòmode: el seu pare li demana que escrigui les seves memòries del camp de concentració. Ell es queda mut, com a periodista; se sent més atret pel present, o per *Yellow Submarine* dels Beatles, que per explicar l'horror de les escales de la pedrera de Mauthausen, decidit a construir la seva identitat pròpia abans que la d'assumir la de ser sempre vist com “el fill de Joan Tarragó”. Posat a triar entre la memòria i la vida, com diu molt bé Francesc-Marc Álvaro en el pròleg d'aquest llibre únic que és *Heretar Mauthausen*, Llibert anteposa la vida. Però, abans de morir, Joan Tarragó escriu unes pàgines autobiogràfiques que, exhaust, deixa inacabades sobre la seva arribada al camp de concentració, que ara es poden llegir per primera vegada en traducció de Josep M. Pinto. Són impactants, pel seu rigor històric, pel seu detallisme personal, però sobretot per la seva generositat humana. Confrontat al dilema d'haver de parlar

d'un mateix, de la seva experiència, única però compartida amb milers d'altres, Joan Tarragó escriu per poder calmar els malsons que des de fa més de vint anys li impedeixen dormir. Però, a més de la demostrada virtut terapèutica de l'escriptura, hi ha també l'homenatge fraternal al "pobre Pau Aluges", el Madarro de Tarragona, al pare de Sarroca, el "malaurat amic Pons Carceller", tots ells assassinats a Gusen. Tarragó descriu amb tota la fredor de la dignitat personal l'arribada al camp de "veritables esquelets humans vivents" en els vagons de bestiar de tren, l'organització interna del partit comunista, la traïció d'un alemany ex de les Brigades Intencionals ara amb uniforme de la Wehrmacht, les estratègies nazis per crear un ambient psicològic de derrota i desmoralització, el sadisme nazi a les escales de la pedrera, la capacitat de resistència i d'esperança de l'ésser humà, l'arribada de dones que es prostitueixen per salvar la vida, etcètera, etcètera.

És el testimoni en brut, el del deportat que hi va ser i que ho explica tot amb voluntat de memòria. Però el díptic creix, dialoga, s'amplifica, gràcies al testimoni elaborat del seu fill Llibert, escriptor, estudiós de la història i de la literatura, incisiu pensador de la memòria. "Pescador inveterat de l'oblit, arqueòleg llaminer del detall", com s'autoqualifica, Llibert recorre tots els replecs de la memòria, la dels seus pares i la dels amics i col·legues dels seus pares, la de l'exili i dels deportats, la dels seus fills i la dels seus nets. I, també, la seva. A la proposta paterna, ell de jove hi va oposar el silenci. Ara es decideix a parlar. Surt tot, barrejat, però en un ampli fil fet de convicció i coherència. De petit: les converses que sentia darrere la porta dels amics que visitaven el seu pare, la visió atemorida de les seqüeles físiques i morals del cos del seu pare, "un cos baldat per la Història," el record del pare plorant tot sol en una cambra després d'haver-lo pegat ("Em vaig jurar que, si un dia sortia del camp, no pegaria mai ningú", deia). I, ja de més gran, la pregunta omnipresent: el gran cantant Jean Ferrat, fill d'un deportat assassinat a Auschwitz, ple de curiositat, li pregunta pel seu nom, Llibert. Ell li ho explica: "és la marca de l'esperança de llibertat d'un deportat que somia amb un infant quan es produeixi el retorn, és l'antídot contra l'olor de carn cremada escapant-se del forn crematori". Llibert reflexiona sobre

com enfocar, també teòricament, la pedagogia de la memòria i com diferenciar-la de l'estudi rigorós de la història. Hi surten Francesc Boix i Montserrat Roig, Neus Català, la seva "segona mare", i Marina Rossell, i tants altres. Recorda que el seu pare va fundar una biblioteca clandestina al barracó 13 de Mauthausen

amb gairebé dos-cents llibres. Ara Llibert ha passat el relleu. La biblioteca del Vilosell, a les Garrigues, d'on venia Joan Tarragó, acaba de rebre el nom de La Clandestina. Totes les biblioteques públiques de Catalunya, i també les escolars, haurien de tenir *Heretar Mauthausen* en els seus catàlegs.

Antoni Rubio

Valencianisme líquid

34 edicions

VALENCIANISME LÍQUID
d'ANTONI RUBIO

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat